

Dagens Industri

DEBATT: Debatt 2021-09-12 20:56

DEBATT: Svensk finansmarknad behöver ha sociala mål

Privata aktörer behövs för att lösa problemen med utanförskap. Internationellt stöds framväxten av privat social finansiering av EU, OECD och Världsbanken. Men Sverige ligger långt efter flera OECD-länder. Det skriver forskaren Sophie Nachemson-Ekwall.
Debattredaktionen

De sociala utmaningarna i samhället växer lavinartat. Andelen ungdomar som blir underkända i skolan, utlandsfödda som inte kommer in på arbetsmarknaden, stora problem i utanförskapsområden som ingen vill investera i. Det offentliga har inte resurser att klara av ens de akuta problemen, än mindre att jobba förebyggande. Internationellt är lösningen alltmer att privata aktörer, fastighetsbolag, pensionsfonder, stiftelser bidrar till lösningen. Denna utveckling bör uppmuntras i stor skala även i Sverige.

Konkret handlar det om en helt ny social lånemarknad. Precis som det redan finns gröna obligationer och gröna lån kan resurser till de nödvändiga investeringarna skapas genom sociala obligationer och sociala lån. På så sätt behöver ansträngda kommunala och regionala budgetar inte vara en begränsning. Trenden har nyligen kommit till Sverige. Våra pensions- och sparfonder visar sig både kunna, och vilja investera i finansinstrument kopplade till sociala mål. Även näringslivet visar intresse av att vilja bidra. Det här är också ett viktigt redskap för att nå flera av FN:s globala hållbarhetsmål och arbetet med Agenda 2030. Jag har som forskare följt framväxten av en social finansmarknad under flera år. Det handlar bland annat om hållbarhetsobligationer och lån som har både gröna och sociala mål. Avkastningen är helt enkelt kopplad till sociala åtaganden riktade mot en målgrupp med utpekade behov. Exempel på svenska lösningar av privat social finansiering är en verksamhet som erbjuder extra läxläsning för barn och ungdomar som riskerar att bli underkända i skolan. Samhällets vinster för varje enskilt barn som går ut nionde klass med godkänt betyg uppgår till miljonbelopp. Ändå ser vi att ungdomar faller igenom. Andra exempel är förebyggande insatser för psykisk ohälsa, renoveringar av miljonprogrammen i förorter där hyresgäster med låg inkomst har råd att bo kvar även efter renovering, program för före detta kriminellas återinträde i samhället och sysselsättning för marginaliserade grupper på arbetsmarknaden. Dessa behov står idag utan lösningar eller så är insatserna kortsiktiga. Från svensk horisont ska privat finansiering av förebyggande sociala insatser inte blandas ihop med den politiskt laddade frågan om vinster i välfärden, eller storleken på den skattefinansierade välfärdssektorn. Istället handlar det om att dra fördel av den möjlighet som erbjuds om pensions- och fondkapital börjar arbeta aktivt för en hållbar omställning i samtliga dimensioner, inte bara den gröna. Internationellt stöds framväxten av privat social finansiering av EU, OECD och Världsbanken. Dessa sociala investeringar för det goda med sig att de ger ekonomisk avkastning för den som investerar i dem, precis som en grön fond, men där det finns ett tydligt mervärde för samhället och utpekade målgrupper med specifika behov.

Sverige ligger dock långt efter flera OECD-länder. I rapporten En svensk social finansmarknad växer fram, framtagen i samarbete med Ramboll Management Consulting, beskrivs vad som är på gång i Sverige, men också vad som behövs för att öka engagemanget från finanssektorn, politiker, kommuner, akademien och civilsamhället.

Våra ömsesidiga och privata pensionsfonder, AP-fonder och bankernas sparfonder har börjat placera i sociala obligationer som ges ut av Världsbanken för att stötta utvecklingsländer, men även i europeiska pandemi-obligationer som riktar sig till sysselsättande och hälsofrämjande åtgärder. Men det mesta har gjorts i utlandet. Vårt sparkapital behöver tydliga direktiv från styrelser och reglerare att investera i svenska finansinstrument som kopplas till proaktiva sociala insatser, precis som de har när det rör den gröna omställningen. Kommuner, regioner och fastighetsbolag leder utvecklingen med sociala obligationer i Sverige. Det finns åtminstone ett tjugotal aktörer som arbetar med frågan. Många är fastighetsbolag med hyreshus i socioekonomiskt svaga områden. Kommuninvest har gett ut lån till fem kommuner som åtagit sig att leverera på sociala mål. Men det är tydligt att de skulle kunna investera mycket mer i förebyggande insatser om det fanns en svensk standard för redovisning av sociala investeringar och bankerna i sin utlåning även började premiera sociala insatser, precis som de idag erbjuder gröna lån.

Det experimenteras i Sverige med finansinstrument för att finansiera förebyggande insatser, som kommunerna ofta anser sig inte ha råd med. Många kommuner och regioner har satt upp sociala investeringsfonder för att möjliggöra en finansiell överföring mellan olika förvaltningar och räkenskapsår. Norrköping och Region Stockholm har upplägg för sociala utfallskontrakt, en affärsuppställning där kommunen och en privat investerare delar på den finansiella risken och vinsten. Trots att utvecklingen stöds av Sveriges kommuner och regioner, SKR, tar utfallsfinansiering inte fart. En övergripande slutsats är att staten behöver stötta utfallsfinansiering som medfinansier, lagstiftare och rådgivare.

Regeringen satsade 150 miljoner kronor på att utveckla marknaden för sociala företag åren 2018–2020. Men ambitionerna framåt är oklara. I flera västländer, inklusive våra nordiska grannländer, finns samtidigt statligt sponsrade sociala investerings- och utfallsfonder, utbyggd social rådgivning, organisationer som arbetar brett med att följa upp förebyggande socialt arbete, engagerade banker och en infrastruktur som lockar privat kapital. Väldigt lite av detta syns i Sverige.

Det finns ingen anledning att Sverige inte ska ligga i framkant när det gäller arbetet med de sociala globala målen och genomförande av Agenda 2030. Precis som vi gör inom det gröna området. Därför är tiden mogen för en samlad politik som drar fördel av det svenska kapital som kan och vill investera med sociala mål.